MAKTABGACHA TA’LIM TASHKILOTLARIDA O‘YINGA ASOSLANGAN TA’LIMNI RIVOJLANTIRISHDA INNOVATSION VA RAQAMLI TEXNOLOGIYALARDAN FOYDALANISH IMKONIYATLARI

Muallif: ***Aminova Saodat Sobirovna***

Tashkilot: Kattaqo‘rg‘on tuman 6-son davlat maktabgacha ta’lim tashkiloti

ANNOTATSIYA

Mazkur maqolada maktabgacha ta’lim tashkilotlarida o‘yinga asoslangan ta’limni rivojlantirish, innovatsion pedagogik yondashuvlar va raqamli texnologiyalardan samarali foydalanish masalalari yoritilgan. Shuningdek, bolalarning intellektual, ijodiy, kommunikativ va ijtimoiy ko‘nikmalarini rivojlantirishda zamonaviy ta’lim vositalarining ahamiyati tahlil qilingan. Tarbiyachilarning kasbiy kompetensiyasini oshirish, ta’lim jarayoniga yangi pedagogik texnologiyalarni tatbiq etish bo‘yicha amaliy takliflar ishlab chiqilgan.

Kalit so‘zlar: maktabgacha ta’lim, innovatsiya, raqamli texnologiya, o‘yinga asoslangan ta’lim, pedagogik mahorat, kreativlik, kompetensiya, interfaol metodlar.

ABSTRACT

This article explores the development of play-based learning in preschool educational organizations through innovative approaches and digital technologies. It analyzes the importance of modern educational tools in developing children's intellectual, creative, communicative and social skills. Practical recommendations are provided for improving educators' professional competencies and implementing innovative teaching methods.

Keywords: preschool education, innovation, digital technologies, play-based learning, pedagogical skills, creativity, competence.

АННОТАЦИЯ

В статье рассматриваются вопросы развития игрового обучения в дошкольных образовательных организациях посредством инновационных педагогических подходов и цифровых технологий. Анализируется значение современных образовательных средств в развитии интеллектуальных, творческих, коммуникативных и социальных навыков детей. Представлены практические рекомендации по повышению профессиональной компетентности педагогов.

Ключевые слова: дошкольное образование, инновации, цифровые технологии, игровое обучение, педагогическое мастерство, творчество, компетентность.

KIRISH

Bugungi globallashuv va axborot texnologiyalari jadal rivojlanayotgan davrda maktabgacha ta’lim tizimi oldida yangi vazifalar paydo bo‘lmoqda. Chunki bolaning kelajakdagi bilim olish salohiyati, mustaqil fikrlashi, ijodkorligi va ijtimoiy faolligi aynan maktabgacha yosh davrida shakllana boshlaydi.

Maktabgacha ta’lim bolaning shaxs sifatida rivojlanishida muhim poydevor hisoblanadi. Shu sababli ta’lim-tarbiya jarayonini faqat an’anaviy mashg‘ulotlar bilan cheklab qolmasdan, zamonaviy pedagogik yondashuvlar, innovatsion metodlar va o‘yinga asoslangan ta’lim orqali tashkil etish muhim ahamiyat kasb etadi.

O‘zbekistonda maktabgacha ta’lim sifatini oshirish, ta’lim jarayoniga ilg‘or pedagogik va raqamli texnologiyalarni joriy etish bo‘yicha izchil islohotlar amalga oshirilmoqda. Ayniqsa, o‘yinga asoslangan ta’lim bolaning tabiiy qiziqishi, ehtiyoji va yosh xususiyatlariga mos kelishi bilan alohida ahamiyatga ega.

Maqolaning asosiy maqsadi – maktabgacha ta’lim tashkilotlarida innovatsion va raqamli texnologiyalar yordamida o‘yinga asoslangan ta’lim samaradorligini oshirish yo‘llarini ilmiy-nazariy va amaliy jihatdan tahlil qilishdan iborat.

MAVZUNING DOLZARBLIGI

Mavzuning dolzarbligi shundaki, bugungi kunda maktabgacha ta’lim tashkilotlarida bolalarning faolligini oshirish, ularning mustaqil fikrlashi va ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirish uchun yangi ta’lim usullariga ehtiyoj ortib bormoqda.

Ayrim hollarda mashg‘ulotlarda bolalarning tayyor ma’lumotlarni qabul qilishiga ko‘proq e’tibor qaratilib, ularning mustaqil izlanishi, tajriba o‘tkazishi va ijodiy fikrlashi uchun yetarli imkoniyat yaratilmaydi. Shu nuqtayi nazardan, o‘yinga asoslangan ta’limni innovatsion texnologiyalar bilan uyg‘unlashtirish dolzarb masalalardan biridir.

O‘yin jarayonida bola kuzatadi, taqqoslaydi, savol beradi, muammoga yechim izlaydi va tengdoshlari bilan hamkorlik qiladi. Bu esa uning nafaqat bilimini, balki hayotiy ko‘nikmalarini ham rivojlantiradi.

ASOSIY QISM

1. O‘yinga asoslangan ta’limning pedagogik ahamiyati

O‘yin maktabgacha yoshdagi bolaning yetakchi faoliyatlaridan biri hisoblanadi. Bola o‘yin orqali atrof-muhitni anglaydi, o‘z fikrini ifodalaydi va turli ijtimoiy munosabatlarni o‘rganadi.

O‘yinga asoslangan ta’lim bilish jarayonlarini, nutq va muloqot ko‘nikmalarini, ijodiy va mustaqil fikrlashni, jamoada ishlashni, muammoli vaziyatlarga yechim topishni hamda mustaqil qaror qabul qilishni qo‘llab-quvvatlaydi.

Masalan, “Kichik tadqiqotchilar” o‘yini orqali bolalar tabiat hodisalarini kuzatishi, ranglar, shakllar va predmetlarning xususiyatlarini o‘rganishi mumkin.

Bunday yondashuvda tarbiyachi tayyor bilimni beruvchi emas, balki bolaning izlanishiga yo‘l ko‘rsatuvchi va rivojlanishini qo‘llab-quvvatlovchi pedagog sifatida namoyon bo‘ladi.

2. Innovatsion va raqamli texnologiyalardan foydalanish

Zamonaviy texnologiyalar maktabgacha ta’lim jarayonini yanada qiziqarli va mazmunli tashkil etish imkonini beradi. Interfaol taqdimotlar rangli tasvirlar, animatsiyalar va tovushlar yordamida bolalarning mavzuga qiziqishini oshirishi mumkin.

Elektron didaktik o‘yinlar ranglarni ajratish, shakllarni topish, predmetlarni guruhlash va mantiqiy fikrlashga yo‘naltiriladi. QR-kod texnologiyasi yordamida didaktik kartochkalarga oldindan tayyorlangan audiohikoya, qo‘shiq yoki topshiriqlarni biriktirish mumkin. Multimedia vositalari esa tabiat, hayvonot dunyosi, kasblar va turli hodisalarni tasvirlar orqali tushuntirishga yordam beradi.

Bunda raqamli vositalar an’anaviy o‘yin, jonli muloqot, harakat va ijodiy faoliyatning o‘rnini egallamasligi kerak. Ulardan yoshga mos, qisqa muddatli va pedagog nazorati ostida foydalanish maqsadga muvofiq.

3. Xalqaro tajriba va uning ahamiyati

Rivojlangan davlatlarning maktabgacha ta’lim tajribasida bolaning mustaqilligi, qiziqishi va ijodiy salohiyatini rivojlantirishga alohida e’tibor qaratiladi. Masalan, Yaponiyada bolalarning jamoaviy faoliyati, o‘zaro hamkorligi va kundalik hayotiy ko‘nikmalarini rivojlantirish muhim o‘rin tutadi. Finlandiya ta’lim tajribasida esa bolaning qiziqishlari, erkin o‘yin faoliyati va individual rivojlanishiga katta ahamiyat beriladi.

Xalqaro tajriba shuni ko‘rsatadiki, maktabgacha ta’limda samarali natijaga erishish uchun bolaga tayyor bilimlarni berish bilan cheklanmasdan, uning o‘zi izlanishi va tajriba orqali o‘rganishi uchun sharoit yaratish zarur.

UNESCO va UNICEF tavsiyalarida ham ta’lim texnologiyalaridan foydalanishda inson manfaatlari, bolaning xavfsizligi, shaxsiy ma’lumotlarini himoya qilish va yosh xususiyatlarini hisobga olish muhimligi ta’kidlanadi.

4. Maktabgacha ta’lim tashkilotlarida uchraydigan muammolar

Mavzuni o‘rganish jarayonida quyidagi dolzarb masalalarga e’tibor qaratish lozim:

1) Ayrim pedagoglarda zamonaviy raqamli vositalardan foydalanish bo‘yicha amaliy ko‘nikmalarning yetarli emasligi.

2) Ta’lim jarayonida innovatsion didaktik o‘yinlardan foydalanishning bir xil darajada yo‘lga qo‘yilmaganligi.

3) Raqamli vositalardan foydalanishda bolaning yosh xususiyati va pedagogik maqsadni hisobga olish zarurati.

Ushbu muammolarni bartaraf etish maktabgacha ta’lim tashkiloti rahbari va pedagoglarining hamkorlikdagi faoliyatini talab etadi.

5. Amaliy taklif va tavsiyalar

Maktabgacha ta’lim tashkilotlarida o‘yinga asoslangan ta’limni rivojlantirish uchun quyidagi ishlarni amalga oshirish taklif etiladi:

- Har bir guruhda zamonaviy didaktik o‘yinlar to‘plamini shakllantirish.
- Tarbiyachilar uchun innovatsion pedagogik texnologiyalar bo‘yicha amaliy seminarlar tashkil etish.

• “Bir oy – bir innovatsion o‘yin” loyihasini joriy etish.

• Bolalarning yosh xususiyatlariga mos elektron ta’lim resurslaridan foydalanish.

• Ota-onalarni bolalarning rivojlanishiga qaratilgan ijodiy va intellektual o‘yinlarga jalb qilish.

• Pedagoglarning ilg‘or tajribalarini o‘rganish va ommalashtirish.

• Raqamli texnologiyalardan foydalanishda sanitariya-gigiyena va axborot xavfsizligi talablariga rioya qilish.

Ayniqsa, “Bir oy – bir innovatsion o‘yin” loyihasi amaliy jihatdan samarali bo‘lishi mumkin. Bunda har oy pedagoglar yangi didaktik o‘yin ishlab chiqadi, uni mashg‘ulotlarda sinab ko‘radi va natijalarini hamkasblari bilan muhokama qiladi. Bu jarayon pedagoglarning ijodkorligini, kasbiy mahoratini va o‘zaro tajriba almashish imkoniyatlarini kengaytiradi.

XULOSA

Xulosa qilib aytganda, maktabgacha ta’lim tashkilotlarida o‘yinga asoslangan ta’limni innovatsion va raqamli texnologiyalar bilan uyg‘unlashtirish zamonaviy ta’lim sifatini oshirishning muhim omillaridan biridir.

Bola uchun eng samarali ta’lim – bu uning qiziqishi, mustaqil faoliyati va ijodkorligiga asoslangan ta’limdir. Shu sababli maktabgacha ta’lim tashkilotlarida innovatsion muhit yaratish, pedagoglarning kasbiy kompetensiyasini rivojlantirish, zamonaviy didaktik vositalardan maqsadli foydalanish va oila bilan hamkorlikni kuchaytirish zarur.

Maktabgacha ta’lim tashkiloti rahbari bu jarayonda innovatsion g‘oyalarni qo‘llab-quvvatlovchi, pedagoglarni rag‘batlantiruvchi va ta’lim sifatini muntazam tahlil qiluvchi yetakchi sifatida muhim o‘rin egallaydi.

Demak, bugungi maktabgacha ta’limning asosiy vazifasi bolaga shunchaki bilim berish emas, balki uni mustaqil fikrlaydigan, ijodkor, izlanuvchan va ijtimoiy faol shaxs sifatida shakllantirishdir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2024-yil 18-dekabrdagi 848-son qarori. Maktabgacha ta’lim tizimini raqamlashtirishga oid qo‘shimcha chora-tadbirlar.

2. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2024-yil 30-sentabrdagi PF-152-son Farmoni. Maktabgacha ta’lim sifati va samaradorligini yanada oshirish chora-tadbirlari to‘g‘risida.

3. UNESCO. Guidance for Generative AI in Education and Research. Paris, 2023.

4. UNICEF. Guidance on AI and Children. Version 3.0, 2025.

5. Vygotsky, L. S. Mind in Society: The Development of Higher Psychological Processes. Harvard University Press, 1978.

6. Dewey, J. Experience and Education. New York, 1938.